

Likumprojekta
“Grozījums Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā”
anotācija

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma (turpmāk – Likums) mērķis ir nodrošināt politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai.

Atbilstoši Likuma 7.¹ pantā iekļautajam regulējumam, kā arī ņemot vērā 2023. gadā paaugstināto minimālo mēneša darba algu, ir palielinājies valsts budžeta finansējums politiskajām partijām.

Saskaņā ar 14. Saeimas vēlēšanu rezultātiem valsts budžeta finansējumu no 2023. gada līdz 2026. gadam ir tiesīgas saņemt 13 politiskās partijas un to apvienības. Valsts budžeta finansējums politiskajām partijām un to apvienībām 2023. gadā ir 5 888 209,44 euro (*sk. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja informāciju par valsts budžeta finansējumu politiskajām partijām un to apvienībām tīmekļa vietnē: <https://www.knab.gov.lv/lv/valsts-budzeta-finansejums#valsts-budzeta-finansejums-politiskajam-partijam-un-apvienibam>*).

Likums šobrīd neparedz no valsts budžeta līdzekļiem saņemtā finansējuma minimālo apmēru, kāds būtu novirzāms katrai no trim Likumā iekļautajām un no valsts budžeta līdzekļiem finansējamajām mērķu grupām.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja risku analīze politisko partiju finansēšanas jautājumos liecina, ka šobrīd piešķirto valsts budžeta finansējumu politiskās partijas vai to apvienības primāri izlieto algu izmaksām un reklāmai.

Politisko organizāciju (partiju) valsts budžeta finansējuma izlietojuma detalizēta analīze rāda, ka 2020. gadā kopumā biroju un darbinieku uzturēšanai, kā arī komunikācijai ar sabiedrību, tostarp politiskajai aģitācijai, novirzīti 90,27% no izlietotā valsts budžeta finansējuma, 2021. gadā šis rādītājs ir 84,68%.

Attiecīgi mazāka daļa valsts budžeta finansējuma tiek novirzīta politisko organizāciju (partiju) darbības saturiskai nodrošināšanai – 2020. gadā 9,73% un 2021. gadā 15,32% no izlietotā valsts budžeta finansējuma.

Vienlaikus datu izpēte atklāj, ka politiskās organizācijas (partijas) ļoti nevienmērīgi novirza valsts budžeta finansējumu darbības saturiskai nodrošināšanai. Piemēram, 2021. gadā viena politiskā partija šai mērķu grupai valsts budžeta piešķirtos līdzekļus nav izlietojusi vispār. Vidējais katras politiskās organizācijas (partijas) valsts budžeta finansējuma izlietojuma darbības saturiskai nodrošināšanai procentuālais rādītājs bija 20,33%.

Nacionālā līmeņa politiskās partijas no reģionālajām politiskajām partijām atšķiras ar to, ka izsaka vēlētājiem piedāvājumus par visaptverošu sabiedrības modeli un ir spējīgas šos piedāvājumus īstenot, ja nonāk pie varas (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 15. decembra spriedums lietā Nr. 2021-36-01.*

content/uploads/2021/08/2021-36-01_Spriedums.pdf). Būtiski, ka šādu visaptverošu piedāvājumu spēj sniegt tikai tādas politiskās organizācijas (partijas), kuras pienācīgus līdzekļus atvēl politiskās organizācijas (partijas) darbības saturiskai nodrošināšanai.

Tāču jautājums par reģionālo politisko partiju finansēšanu no valsts budžeta līdzekļiem atbilstoši Satversmes tiesas lemtajam arī var tikt iekļauts likumdevēja dienaskārtībā. Tas ir politisks jautājums par Latvijas partiju sistēmu, kam nepieciešamas tālākas politiskās debates.

Katrai nacionālā līmeņa politiskajai partijai ir jāspēj izstrādāt savs piedāvājums visās būtiskākajās valsts politikas jomās: drošības, ārlietu, tautsaimniecības, sociālajā, kultūras un citās. Tāpat šīm partijām arī jāsaģatavo cilvēki, kuri gan Saeimas, gan valdības līmenī spētu šīs politikas pienācīgi pārstāvēt.

Tikai tādas politiskās partijas, kuras pienācīgi un tālredzīgi investē savā saturiskajā kapacitātē, dod nozīmīgu pienesumu valstiskas ilgtspējīgas politikas veidošanā un demokrātijas stiprināšanā, kas attaisno valsts budžeta finansējuma piešķirumu.

Pēc 14. Saeimas vēlēšanām dažām politiskajām partijām radās grūtības atrast atbilstošus kandidātus atsevišķu nozaru pārvaldībai. Līdzīgas grūtības bija vērojamas, komplektējot Saeimas komisiju sastāvus. Šeit saskatāma cieša saistība ar to, cik daudz partijas ir ieguldījušas līdzekļus savu biedru, deputātu kandidātu lietpratības stiprināšanā, kā arī pētnieciskajā un analītiskajā darbā.

Tādēļ, lai veicinātu politisko organizāciju (partiju) kapacitātes stiprināšanu pietiekošā apmērā visas sabiedrības interesēs, likumprojekts paredz, ka politiskā organizācija (partija) tās darbības saturiskai nodrošināšanai izlieto ne mazāk kā 30 procentus no attiecīgajā gadā izlietotā valsts budžeta finansējuma.

Ievērojot to, ka politiskā organizācija (partija) kalendāra gada laikā piešķirto, bet neizlietoto valsts budžeta finansējumu var izlietot triju nākamo kalendāra gadu laikā, piedāvātajā regulējumā paredzēts konkrētajai mērķa grupai izlietojamo līdzekļu minimālo apmēru piesaistīt nevis attiecīgajā gadā saņemtajam, bet gan faktiski izlietotajam valsts budžeta finansējumam.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību

Likumprojekta pieņemšana uzlabos valsts budžeta finansējuma piešķiruma regulējumu politiskajām partijām, paredzot noteiktu finansējuma daļas apmēru, kas obligāti izlietojams politiskās organizācijas (partijas) darbības saturiskās kapacitātes nodrošināšanai un pilnveidošanai.

Tas ir vajadzīgs spēkā esošā likuma pilnveidojums, lai pilnīgāk sasniegtu Likuma vienu no pamatmērķiem – veicināt politisko organizāciju (partiju) saturisko kapacitāti atbilstoši partiju nozīmei parlamentārās demokrātijas sistēmā.

Likumprojekta regulējums veicinātu politisko partiju attīstību, noturību un parlamentāro efektivitāti. Valsts budžeta finansējuma jēgpilna izlietošana politisko organizāciju (partiju) sadarbībai ar Latvijas sabiedrības dažādām grupām, konsultācijām partijas darba un programmas uzlabošanai, semināriem, kongresiem,

konferencēm, pētniecības darbiem, aptaujām, jauniešu organizācijas pasākumiem, kā arī deputātu kandidātu apmācībām ne vien uzlabotu politisko partiju saturisko kapacitāti, bet arī stiprinātu to spēju pēc iekļūšanas Saeimā efektīvi pārstāvēt savu vēlētāju intereses un īstenot savu priekšvēlēšanu programmu.

Likumprojekts neskar Likumā noteikto proporciju (*ne vairāk kā 60 procentus no attiecīgajā gadā saņemtā valsts budžeta finansējuma*), kādu valsts budžeta finansējuma daļu var izlietot katrai mērķu grupai. Minētā regulējuma saglabāšana ir samērīga un lietderīga, lai nepieciešamības gadījumā politiskā organizācija (partija) varētu mainīt katras mērķa grupas proporcijas, bet likumā noteikto proporciju ietvaros.

Atbilstoši Likumam valsts budžeta finansējumu piešķir uz četriem gadiem un izmaksā, sākot ar nākamo kalendāra gadu pēc Saeimas vēlēšanām. Maksājumus veic divas reizes gadā – līdz 15. janvārim un līdz 15. jūlijam. Ievērojot minēto, likuma spēkā stāšanās paredzēta 2023. gada 15. jūlijā.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojekts nerada papildu ietekmi uz valsts budžeta izdevumu daļu. Likumā noteiktajā apmērā valsts budžeta finansējums būs izlietojams politiskās organizācijas (partijas) darbības saturiskai nodrošināšanai. Tāpat likumprojekts nerada ietekmi uz pašvaldību budžetiem.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas tiesību sistēmai un Latvijas Republikas Satversmei.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts

Likumprojekts atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu

Likumprojekta izstrādes gaitā notikušas konsultācijas ar politisko partiju pārstāvjiem, kā arī atbildīgo institūciju un jomas lietpratējiem.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde

Jaunu valsts pārvaldes iestāžu izveidošana nav paredzēta. Likuma izpildi atbilstoši savai kompetencei nodrošinās Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs.

Valsts prezidents

Egils Levits